

NIEUWS OVER NICIS ONDERZOEK

september 2009

Inhoud van deze nieuwsbrief

▪ Update Kennis voor Krachtige Steden	pag 1
▪ Een punt achter STIP	pag 1
▪ Realisme over gemeentelijk arbeidsmarktbeleid geboden	pag 2
▪ Arbeidsmigranten uit Midden- en Oost Europa	pag 3
▪ De beste krachten in krachtwijken	pag 4
▪ De waarde van stedelijk cultureel erfgoed	pag 4
▪ Nieuwe projecten Kennis voor Krachtige Steden	pag 5
▪ Overzicht publicaties voor de stedelijke praktijk	pag 6
▪ Contactpersonen bij Nicis Onderzoek	pag 7

Update 'Kennis voor Krachtige Steden'

Het onderzoeksprogramma 'Kennis voor Krachtige Steden' is nu echt uit de startblokken. De meer dan veertig projecten die begin dit jaar net gestart waren, of nog net niet, zijn nu bijna allemaal in uitvoering. Zoals altijd valt het niet mee om jonge onderzoekers te vinden die er een uitdaging in zien om in vier jaar tijd AIO te zijn, een promotieonderzoek te doen en ondertussen een werkrelatie op te bouwen en met professionals in de steden. Overigens kunnen senior-onderzoekers, of postdocs, op hun beurt niet zomaar lopend werk uit hun handen laten vallen. En ondertussen dient zich de tussenevaluatie van het programma al aan. Voor ons een aanleiding om een verkennend onderzoek uit te voeren naar uw ervaringen in projectconsortia. Daarbij bleek dat u een aantal innovatieve kanten van de aanbesteding van projecten in Kennis voor Krachtige Steden waardeert, maar dat de dialoog tussen onderzoekers en professionals uit de steden niet vanzelf op gang komt, en niet vanzelf tot resultaten leidt. Ik zal de archetypes waarin u de werelden van wetenschap en stedelijke praktijk beschrijft hier niet herhalen, maar vooral wijzen op consortia die er in geslaagd zijn die twee werelden met elkaar te verbinden. Het kán wel, en ook nog eens op een manier die betekenisvol is voor alle consortiumpartners, praktisch uitvoerbaar, en die alle deelnemers energie geeft. Dat laatste is nodig, want het oprichten van een projectconsortium kost ook energie. Denk alleen al aan wat er bij komt kijken om de financiering rond te krijgen. In deze nieuwsbrief vindt u onder meer enkele voorbeelden van zulke 'energieke' consortia. Maar nu eerst de laatste informatie over STIP, en het eerste afgeronde onderzoek binnen Kennis voor Krachtige Steden.

Wim Hafkamp, wetenschappelijk directeur Nicis Institute

Een punt achter STIP

Aan al het goeds komt een eind. Dat geldt ook voor het Stedelijk Innovatieprogramma (STIP). In 2009 komt het - in 2005 gestarte - onderzoeksprogramma tot afronding en leveren de laatste langlopende wetenschappelijke onderzoeken hun eindresultaten op. STIP heeft kennisoverdracht naar de stedelijke praktijk hoog in het vaandel. Daarom wordt bij elk project gekeken naar de beste opties voor disseminatie. Vaak komt er een mooi boekje uit, een bijeenkomst of een artikel voor een relevant vakblad. Om de oogst van STIP maximaal te benutten, worden daarnaast enkele overkoepelende activiteiten ondernomen. Hier volgt een greep uit deze activiteiten.

De belangrijkste is de **conferentie 'Een stad die het maakt!'** op 13 oktober in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam. Internationaal topspreker Charles Landry opent de conferentie met zijn inzichten over *the art of city making*. Daarna gaan de deelnemers (zo'n 200 beleidsmakers, bestuurders, professionals en wetenschappers) gezamenlijk aan de slag in zes werksessies (elk op een specifiek thema) met de vele saillante resultaten uit STIP. Doel: ontdekken wat we in praktijk kunnen of moeten met de bevindingen. Zie www.nicis.nl voor meer informatie en aanmelden.

Tijdens de bijeenkomst wordt tevens de **wetenschappelijke bundel 'City In Sight: Dutch Dealings With Urban Change'** onder redactie van Jan Willem Duyvendak, Frank Hendriks en Mies van Niekerk, gepresenteerd. Het boek biedt inzicht in de meest urgente stedelijke vraagstukken in Nederland en gaat in op de vraag hoe deze zich verhouden tot vergelijkbare stedelijke vraagstukken in andere landen.

Naast de conferentie en de wetenschappelijke bundel verschijnt er eind 2009 een **speciale editie van City journal** –het blad dat u hopelijk welbekend is. En als spreekwoordelijke 'kers op de taart' zijn in het prachtige **publieksboek** dat **NWO** jaarlijks uitgeeft (afgelopen jaar in samenwerking met Quest) enkele STIP-onderzoeken terug te vinden.

De combinatie van enerzijds de spreiding van kennis per project, en anderzijds de overkoepelende activiteiten (waarbij de mooiste resultaten uit STIP nog eens langs andere wegen de revue passeren), levert ons inziens een fraai slotakkoord van het onderzoeksprogramma en goede wetenschappelijke oogst op.

Cees-Jan Pen, programmaleider STIP en Ylva Hendriks, programmamedewerker STIP, Nicis Institute

Conclusies uit het eerste afgeronde Kennis voor Krachtige Steden-onderzoek

Realisme over gemeentelijk arbeidsmarktbeleid geboden

Het arbeidsmarktbeleid van gemeenten staat sinds een aantal jaren in de volle belangstelling. In het Nicis-onderzoeksproject '*Arbeidsmarktstrategieën van gemeenten*' binnen het thema Economie & Innovatie, zijn mogelijke soorten beleid geïnterviewd. Denk hierbij aan beleid gericht op controlerende en activerende sociale zekerheid, een werkgelegenheid creërende aanpak en een aanpak gebaseerd op coördinatie en samenwerking.

Het consortium - bestaande uit de Rijksuniversiteit Groningen en diverse gemeenten - heeft onderzocht wat de effecten van deze soorten beleid zijn op de instroom in de bijstand en de uitstroom (al dan niet naar werk) vanuit de bijstand in de periode 1998-2007. Daarbij is gelet op onafhankelijke factoren als de samenstelling van de bevolking, de situatie op de regionale arbeidsmarkt en de omvang van gemeenten. De conclusie is dat de verschillende soorten arbeidsmarktbeleid een positieve invloed hebben, maar dat de effecten meestal klein zijn. Ook werken de maatregelen meestal niet over de volle breedte; sommige maatregelen verminderen alleen de instroom en andere alleen de uitstroom.

De onderzoeksresultaten leiden tot de conclusie dat gemeentelijk arbeidsmarktbeleid ertoe doet, maar ook dat realisme in ambities op zijn plaats is. De gevonden effecten zijn weliswaar significant, maar klein. Daarnaast toont de huidige economische crisis aan dat gemeenten een beperkte invloed hebben op de hoogte en de regionale verschillen in werkloosheid.

Tegelijkertijd geven de uitkomsten aan dat een bestuurlijke en beleidsmatige focus van het arbeidsmarktbeleid - gericht op handhaven, schaalvergroting, investeren in trajecten en intern en extern samenwerkingsgedrag - de juiste is. Dat kleinere gemeenten vaker overgaan tot intergemeentelijke samenwerking spreekt haast voor zich, hoewel we noch positieve, noch negatieve effecten vinden van de samenwerking in een intergemeentelijke sociale dienst.

Arjan Edzes, onderzoeker RUG (a.j.e.edzes@rug.nl) en Cees-Jan Pen, programmaleider Economie & Innovatie, Nicis Institute

Kennis voor Krachtige Steden: Welzijn en Integratie

Arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa: sociale leefsituatie en arbeidspositie

Per 1 september 2009 is een nieuw onderzoeksproject van start gegaan – het laatste binnen het thema Welzijn & Integratie. Het betreft een onderzoek naar de nieuwe arbeidsmigranten uit Polen en andere Midden- en Oost-Europese landen. Veel steden in Nederland hebben te maken met deze nieuwe immigranten en er leven vragen over hun huisvesting, sociale leefsituatie en arbeidspositie. Onduidelijk is ook wat het verblijfsperspectief is van deze groepen nieuwe migranten: hoe lang blijven ze hier, gaat het om een kortstondige, tijdelijke aangelegenheid of om een meer langdurig en mogelijk permanent verblijf? Allemaal vragen die wetenschappelijk interessant en maatschappelijk relevant zijn.

In deze en andere vragen zijn veel grote en kleine gemeenten geïnteresseerd: Breda, Den Haag, Dordrecht, Rotterdam en – mede op verzoek van deze steden – ook een aantal kleine gemeenten in de agrarische regio's rond deze steden: Moerdijk en Zundert bij Breda, gemeente Westland, en in de duin- en bollenstreek: Hillegom en Katwijk. Tezamen met onderzoekers van de Erasmus Universiteit Rotterdam vormen zij een projectconsortium onder leiding van hoogleraar sociologie Godfried Engbersen.

Het projectconsortium is het eerste half jaar van 2009 diverse keren bijeen geweest om het onderzoek verder vorm te geven en waar nodig aan te passen aan de specifieke wensen van de deelnemende gemeenten. Er zal een uitgebreid survey worden gehouden onder 500 tijdelijke of permanente arbeidsmigranten, waarvan er 100 over iets langere tijd zullen worden gevolgd. Aparte aandacht zullen de onderzoekers besteden aan de werknemers die deze migranten in dienst nemen en aan de ZZP-ers onder de migranten – de zelfstandigen zonder personeel. De onderzoekers zullen fasegewijs per gemeente nader overleg voeren over de specifieke lokale situatie, zodat er per gemeente andere accenten kunnen worden gelegd.

Mies van Niekerk, programmaleider Welzijn & Integratie, Nicis Institute

Kennis voor Krachtige Steden: Bestuur

De beste krachten in krachtwijken

Amsterdam, Den Haag, Leeuwarden, Utrecht en Zwolle zijn sinds 1 november 2008 op zoek naar de beste krachten in hun krachtwijken. Het gaat om personen die een doorbraak kunnen forceren. Samen met het ministerie van VROM, de universiteiten van Delft en Tilburg vormen wij het Nicis-consortium 'Best Persons'. Gabriël van den Brink - hoogleraar maatschappelijke bestuurskunde aan de Universiteit van Tilburg - is de projectleider van dit consortium.

Volgens de laatste inzichten heeft de traditionele benadering van hulpverlening aan probleemwijken haar grenzen bereikt. Een voorbeeld hiervan is de 'best practice' methode, waarbij goede initiatieven uit stad A naar stad B worden gekopieerd. Grote resultaten blijven vaak uit. Uit onderzoek blijkt echter dat een doorbraak wel plaatsvindt als sleutelfiguren, 'best persons', zich voor de veranderingen inzetten. Zij dwingen respect af en krijgen bewoners enthousiast om hun omgeving te veranderen.

Een 'best person' wordt breed opgevat; het kunnen bewoners, maar ook wethouders, wijkagenten of ambtenaren zijn. Het gaat om 'personen die het verschil maken'. Hoe kom je die op het spoor? In de periode februari – juli 2009 heeft een speciaal ingehuurd scout in de steden ca. 1000 personen gesproken en gescout. De meest in het oog springende personen zijn nu geselecteerd en behoren tot de 50 personen die we vanaf september één of meer dagen gaan volgen. Met deze politiek-antropologische benadering willen we zicht krijgen op wat deze personen nu precies doen. Daarnaast zijn we geïnteresseerd in wat de omgeving van de aanpak van zo'n persoon vindt.

Als consortium zijn we vijf keer bijeengekomen, steeds in een van de steden die aan het onderzoek meedoen. Zo laten steden ook iets van zichzelf aan elkaar zien. Met een elektronische nieuwsbrief houden wij als onderzoekers alle betrokken partijen voortdurend op de hoogte van de vorderingen. Tijdens de verschillende bijeenkomsten hebben we levendige discussies; aan enthousiasme hebben we geen gebrek. Uiteindelijk hopen wij straks zicht te hebben op de kwaliteiten die ertoe doen, en een bruikbare typologie te kunnen bieden van welke personen/kwaliteiten in welke situatie het meest succesvol zijn.

Laurens de Graaf, onderzoeker Tilburgse School voor Politiek en Bestuur, Universiteit van Tilburg (L.J.deGraaf@uvt.nl) en Jos Koffijberg, programmaleider Bestuur, Nicis Institute

Kennis voor Krachtige Steden: Economie & Innovatie

De waarde van stedelijk cultureel erfgoed

De Faculteit Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Vrije Universiteit is begin dit jaar gestart met een onderzoek naar de betekenis van cultureel erfgoed voor stedelijk beleid. Cultureel erfgoed is van belang voor het beeld dat bedrijven, burgers en toeristen hebben van een stad. Om daar met beleid goed op te kunnen inspelen is inzicht in de kosten en baten van, bijvoorbeeld, het restaureren van gebouwen van belang. Vooral over de baten bestaat vaak onzekerheid, omdat die meestal niet rechtstreeks te meten zijn. Het project is erop gericht om daarover meer duidelijkheid te verschaffen. Daarbij wordt samengewerkt met de gemeenten Zaanstad, Haarlem, Heerlen, Dordrecht, en sinds kort ook Helmond. Verder zijn het Nieuwland Erfgoedcentrum, De Stad BV en natuurlijk Nicis Institute bij het onderzoek betrokken. Om de binding met de praktijk gestalte te geven is een 'community of practice' opgericht waarin onderzoekers, gemeenten en de overige deelnemers elkaar regelmatig ontmoeten.

Het onderzoek wordt gericht op: het meten van de invloed van cultureel erfgoed op de waarde van vastgoed, het effect van cultureel erfgoed op het locatiedrag van huishoudens en bedrijven – onder meer die in de creatieve sector, en de rol van cultureel erfgoed bij het aantrekken van (inter)nationale toeristen. Een van de onderwerpen die momenteel wordt bestudeerd is de invloed van monumenten in de gemeente Zaanstad op de waarde van woningen. Een voorlopig resultaat daarvan is dat de monumentendichtheid in de onmiddellijke nabijheid van een woning een significante invloed heeft op de prijs van die woning. De totale impact van monumenten op de Zaanse woningvoorraad kan op grond daarvan worden geraamd op 5-10 miljoen euro.

Jan Rouwendal, onderzoeker Vrije Universiteit (jrouwendal@feweb.vu.nl) en Simone Ketelaars, junior onderzoeker, Nicis Institute

Nieuwe projecten Kennis voor Krachtige Steden

Sinds de vorige nieuwsbrief in januari zijn de volgende onderzoeksprojecten binnen Kennis voor Krachtige Steden definitief van start gegaan (tussen haakjes naam projectleiders):

Bestuur:

- “Burgers maken hun buurt: democratische innovatie met behulp van een design experiment” (UT, prof. Bas Denters)
- “Regionale samenwerking voor een krachtig openbaar bestuur” (UvA, prof. Willem Salet)

Economie & Innovatie:

- “Bedrijvige wijken in bedrijvige steden: een onderzoek naar een nieuw economisch elan in stedelijke woonwijken” (UvA, prof. Robert Kloosterman)

Onderwijs & Arbeidsmarkt:

- “Effectiviteit van brede scholen en toepasbaarheid op VO, VMBO en MBO” (UM, prof. Henriëtte Maassen van den Brink en prof. Wim Groot)
- “De aanpak van voortijdig schoolverlaten” (UM, prof. Henriëtte Maassen van den Brink en prof. Wim Groot)
- “De relatie tussen hoger en lager opgeleiden in een stad of regio” (RUG, prof. Jouke van Dijk)

Welzijn & Integratie:

- “Gezinsinterventies bij Curacaose en Nederlandse gezinnen (UU en Universiteit Nederlandse Antillen, prof. Marion van San)
- “Arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa: sociale leefsituatie en arbeidspositie” (EUR, Godfried Engbersen)

Wonen:

- “Veranderende huishoudens en functies van woonmilieus” (UvA, prof. Sako Musterd)

Zie voor een volledig overzicht van alle projecten: www.nicis.nl/onderzoek

Publicaties voor de stedelijke praktijk

Het Stedelijk Innovatieprogramma (STIP) is een meerjarig onderzoeksprogramma dat praktisch toepasbare kennis ontwikkelt om het probleemoplossend vermogen van steden te vergroten. De onderzoekers in STIP ronden allen hun project af met een publicatie voor de stedelijke praktijk. Het afgelopen half jaar verschenen vijf publicaties.

Wilt u een publicatie **bestellen**? Dat kan in de webwinkel van Nicis Institute (www.nicis.nl). U kunt daar ook de tekst **downloaden**.

Thuisvoelen in de buurt: een opgave voor stedelijke vernieuwing – Peter van der Graaf (Teesside University)

Hebben stedelijke vernieuwingsinspanningen, zoals herstructurering, invloed op de sociaal-emotionele bindingen van bewoners met hun buurt en op hoe bewoners zich thuisvoelen?

Chinatown, Klein Istanbul of toch maar een doorsnee buurt?

– Jan Rath, Annemarie Bodaar, Ilse van Liempt, Lex Veldboer (Universiteit van Amsterdam)

Onder welke omstandigheden zijn behoud van eigenheid en ruimtelijke concentratie van etnische groepen de sleutel tot economisch succes en wijkverbetering?

Marokkaanse jeugd delinquenten: een klasse apart?

– Gonneke Stevens en Violaine Veen (Universiteit Utrecht)

Hoe verschillen risicoprofielen van jongens met een Marokkaanse en Nederlandse achtergrond die in preventieve hechtenis zijn genomen in een Justitiële Jeugdinstelling van elkaar?

Van Goede Wil en Samenwerking

– Inge Bakker (IPIT, Universiteit Twente)

Welke factoren zijn van invloed op de samenwerking in de veelplegeraanpak?

De stad en staat van de burger

– Marianne van Bochove & Katja Rusinovic

Wat zijn de kenmerken van het stadsburgerschap van de allochtone middenklasse in Rotterdam?

CONTACTPERSONEN NICIS ONDERZOEK

Nicis Onderzoek bestaat op dit moment uit de volgende medewerkers:

- Prof. dr. Wim Hafkamp, wetenschappelijk directeur (wim.hafkamp@nicis.nl)
- Dr. Jos Koffijberg, hoofd onderzoek, programmaleider Bestuur (jos.koffijberg@nicis.nl)
- Dr. Mies van Niekerk, programmaleider Welzijn & Integratie (mies.van.niekerk@nicis.nl)
- Dr. Cees-Jan Pen, programmaleider STIP, Economie & Innovatie, Onderwijs & Arbeidsmarkt (ceesjan.pen@nicis.nl)
- Drs. Frank Wassenberg, programmaleider Wonen (frank.wassenberg@nicis.nl)
- Dr. Ronald van Steden, programmaleider Veiligheid (ronald.van.steden@nicis.nl)
- Dr. Heleen Weening, senior onderzoeker (heleen.weening@nicis.nl)
- Drs. Simone Ketelaars, junior onderzoeker (simone.ketelaars@nicis.nl)
- Drs. Ylva Hendriks, programmamedewerker STIP (ylva.hendriks@nicis.nl)
- Ir. Mieke Bergers, senior adviseur communicatie & marketing (mieke.bergers@nicis.nl)

Contactgegevens Nicis:

Bezoekadres: Laan van Nieuw Oost Indië 300, 2593 CE Den Haag

Postadres: Postbus 90750, 2509 LT Den Haag

Telefoon: +31 (0)70 3440966

Fax: +31 (0)70 3440967

E-mail: info@nicis.nl

www.nicis.nl